

Iwulite Amụmamụ Asụsụ Igbo site n'Usoro Ozi Ozuru Ụwa na Senchuri nke Iri Abụọ na Otu

Ilechukwu, Daniel I.

Ngalaba Amụmamụ Igbo, Afrika na Eshia

Mahadum Nnamdị Azikiwe, Oka.

&

Ogwudile, Christian E. C.

Ngalaba Amụmamụ Igbo, Afrika na Eshia

Mahadum Nnamdị Azikiwe, Oka.

Ụmị Ederede

*Ederede a nyochara usoro ozuru ụwa dị ka ọ metụtara ọmụmụ asụsụ Igbo na Naijiria. A malitere site n'ikpowa ihe Ozuru Ụwa putara na mkpuruokwu ndị ọzọ metụtara ya. E lebara anya n'uru usoro ozuru ụwa nwere ike ịba n'amụmamụ asụsụ Igbo. A chopụtara na e nwere ihe mkpobi ụkwụ nye uru ndị a wee gbalia gosiputa ụzọ dị iche iche e nwere ike isi gbanahụ ihe mkpobi ụkwụ ndị ahụ. Aro ndị ahụ bụ site n'igba mbọ hụ na e nwere ezi ọchịchị n'obodo, ime ụlọ ego ka ọ kwurụ chīm, ime ka ụlọ mmebe iwu kwururū onwe ya, inwe ezi ụlọ akwụkwọ dị iche iche na ịbagide ọrụ mmepe a na-ahụ anya n'obodo. Mbunuche ederede a bụ iji uru ndị a na-erite n'usoro ozuru ụwa na ICT kwalite ọmụmụ asụsụ Igbo ka ọ ghara ịnwu. Nsogbu nchọcha a chọrọ igbo bụ ime ka asụsụ Igbo na-ada ada ka ọ nwunyo anya kwurukwa chīm maka azụm ahịa, ekpem ikpe, agụm akwụkwọ, wdg, dị ka asụsụ ndị e nwere na mba ụwa ndị ọzọ. Atụtu e ji nyochaa ederede a bụ nke **Nkuzi na Mmụta Lawrence (2011)** bụ nke kwuru na e nwere ike iji ngwa ọrụ ọ bụla dị ire mee ka ọmụmụ asụsụ gaa n'ihu. Ederede a ga-abara ndị*

Igbo niile uru n'ihì na ọ buru na e site na ya gbochie asusu Igbo ida, ọ bu ndi Igbo niile ga-erite uru na ya n'ihì na asusu bu njirimara ndi na akara nhubabma. Ndi ozo ọ ga-abara uru bu ndi mgbasa ozi, ndi nkuzi Igbo, umu akwukwo Igbo, wdg. Ebe e nwere otu abuo gbasara odide asusu Igbo – otu ndeko na otu ndesa, odee hooro idesa mkpuruokwu edesa. Mana ndi niile e deoro onu na Okasusu nke SPILC kadi etu ha di n'akwukwo Okasusu n'ederede a.

Abstract

This work investigates globalization as it concerns the learning of the Igbo language in Nigeria. It begins by rendering the meaning of the term 'globalization' and such other words related to it. The significance of the use of globalization in the learning of Igbo was reviewed. It was observed that there are factors posing challenges to this significance hence recommendations made to serve as a panacea. Those recommendations made included amongst other things; good leadership, fortifying financial institutions, ensuring the independence of the judiciary, establishment of good schools and provision of other developmental facilities. The objective of this study therefore is to put to use the significance accruable from the use of globalization and ICT in the learning of Igbo in order to promote the language. The major problem this research seeks to address is to prevent the near extinction of the Igbo language and to reposition it for commercial purposes, legal practice and education just like one of the other languages in the world. The 'Teaching and learning Theory' of Lawrence (2011) is adopted. The theory claims that any tool readily available could be adopted to aid the learning and understanding of a language. The study will be most significant to all of Igbo extraction because if it could

be used to restrain the danger of the extinction of Igbo, every Igbo man becomes a beneficiary as language is the major identity of a people. Others that will benefit from this work are journalists, Igbo teachers, Igbo students, etc. Owing to the fact that there are two conventions being used in the writing of Igbo spellings i.e. separation of nominal and joining them together. The author chooses the convention of writing two nominal apart. But such words contained in the Igbo meta language remain untouched as they are in the book.

Mkpọlite

O nweghị nkowa e nyere Ozuru Ụwa zuru oke. Nke mbụ bụ na ọ bụ ụzọ e si eme ka usoro azụmahija, njikwa akụ na ụba na nzikọrịta ozi dị onye ọ bụla nso nke na ebe ọ bụla mmadụ anọla n'ụwa buruburu, ọ ga-enwe ike isonye n'ihe ndị na-eme n'ụwa n'otu ntabi anya; n'emeghị njem, n'ataghị ahụhụ, na kwa n'atufughị oke ego. Ọ dị ihe abụọ gbara ọkpụrụkpụ a na-ahụta dị ka ndị mere ozuru ụwa ji gbasaa ma na-ewu ebe niile. Nke mbụ bụ ụdịdị ọsọ ọsọ o ji agazu ụwa na etu o si eweta nnukwu ezigbo mgbanwe na mmepe n'ụwa buruburu. Nke abụọ bụ etu e sigo nabata ya n'ụwa niile dị ka ụzọ mmadụ na ibe ya ga-esi na-emekọrịta n'ataghị oke ahụhụ. Nke a mere e ji asịzi na ụwa anyị nke taa bụzi obodo zuru ụwa niile.

Ihe ndị mebere ICT gunyere komputaa, usoro nzikọrịta ozi, mgbasaa ozi, nchekwa, mbiputa, foto, wdg. Ọ bụ usoro gbasara nnukwu mgbasaa ma metuta nnabata ozi, nrụchasi ozi na nzighachi ozi. N'ihi nke a, ọ bụ ihe doro anya na a ga-asinwu na ihe mbụ na mbụ mebere ICT bụ komputa bụ nke na-arụ ọrụ ọrụ obere ka ọ bụrụ ọrụ niile dị n'aka mmadụ. Ewumewu mmadụ niile dị ka ụlọ

ụka, goọmentị, ụlọ ọrụ, ụlọ akwụkwọ, òbí ndị agha nwechara usoro. Ọ bụrụ na a ga-enwe agamnihu nke ga-eme ka ọrụ gaa nke oma, ị mara na aghaghị itinye akurū ngwa ICT n'ọrụ.

Ọtụtụ ndị ọka mmụta akọwaala ozuru ụwa n'uzọ dī iche iche malite na kemgbe njedebe senchuri nke iri na otu. Iji maa atụ, Daova (2001:2) hụgara ozuru ụwa na ọ bụ ihe metụtara akụkụ niile nke ndụ a dī ka omenala, azụmahia, ebe obibi mmadụ, mmekọrịta mmadụ na ibe ya wee dīrī gabazie. Okonkwọ (1998:1) kọwara ozuru ụwa dī ka otuto mmekọrịta na-eto n'ụwa buruburu n'ebe ọ metụtara azụmahia, ego, akụ na ụba, mmepe obodo, sayensị na teknụzụ. Site n'echiche ndị a dī n'elu, o gherela anya oghe na ozuru ụwa bụ mbawanya na otuto na mmekọrịta mba na mba n'akụkụ niile site n'ezī nkwalite nzikọrịta ozi ozuru ụwa ọnụ. Ajayī (2001:6) gara n'ihu rụtū aka na ozuru ụwa bụ nkwalite mmekọrịta na emume mmadụ n'udī pụrū iche nke na ọ ga-akwalite ogogo akụ na ụba otu ndī na ibe ha n'otu oge n'uzọ dī mfe.

A gaghī ekwu maka ozuru ụwa n'ekwuteghī okwu ICT. ICT bụ teknụzụ na-akwalite mweta ozi, nzikọrịta ozi, nchekwa ozi na mgbasara ozi n'ebe dī iche iche (Emmanuel 1998:2). Teknụzụ n'onwe ya bụ ọkpurụkpụ amụmamū na mmeremme nke na-eweta mmepe na agamnihu akurū ngwa ọ bụla na-akwalite aka ọrụ mmadū (Oladikpo na Chiemekē, 2000:172). Ya bụ na isi ihe dī na ICT bụ ikwalite usoro nzikọrịta ozi site n'iji udī igwe ọgara ọhụrū pụrū iche. Otu akurū ngwa bụ isi e ji kwaba okpu mgbe a na-ekwu maka ozuru ụwa na ICT bụ komputa. Ọ bụ komputa na-arūzū ọrū niile a na-ekwu maka ha gbasara ozuru ụwa tnyere ichota ozi, ihazi ozi na izisa ozi, wdg.

Nkọwa Dī Mkpa Gbasara Ozuru Ụwa na ICT

Nkọwa e neyerela gbasara ozuru ụwa gbara mkpī abụọ. Nke mbū bụ ihe a na-eche na ozuru ụwa bụ, ebe nke abụọ bụ nkọwa n'onwe

ya. Na nkọwa n'onwe ya, ozuru ụwa pụtara mgbasaa a na-enwe n'ebe ọ metụtara ọnođụ azụmahia, akụ na ụba, na mmekọrịta mmadụ na ibe ya. N'aka nke ọzọ, ihe a na-eche na ozuru ụwa bụ, bụ ime ka e nwee nnwere onwe gbasara nzukọrịta ahia na mba ụwa ka e wee si etu a kwalite nzukọrịta ahia na akụ na ụba maka ezi ọnođụ mmadụ na ibe ya na mba ụwa gburugburu. Ha dị ihe abụọ mere ihe gbasara ozuru ụwa ji agbasaa ebe niile ka mkpuru ụkpaka. Nke mbụ bụ etu na ụdidi ọsọ ọsọ igwe metụtara ozuru ụwa si agbasaa ozi ma na nzikọrịta ozi ma n'ime njem. Nke ọzọ bụ na a nabatala ozuru ụwa na mba ụwa niile bere sọ na mba ndi emepebeghi emepe.

ICT metụtara ngalaba ndi ọzọ di ka akamere, omuma, komputa, izikorita ozi, mgbasaa ozi, eserese foto, nkuputa ihe n'igwe, wdg. Ozuru ụwa gbagworo maka na ọ metụtara igwe nnabata, igwe nzikorita ozi, igwe nruputa oru, igwe mweputa oru. O nweghi mgbagha ọ bula di ya ikwu na ICT na komputa na igwe nzikorita ozi ndi ọzọ bu aka nri na aka ekpe. Ozuru ụwa metụtara ebe ewumewu niile nke mmadụ di ka: ulo uka, ngalaba goomentị, ebe azumahia, ulo akwukwo, odo ndi agha, wdg. Ajuru kwesiri igba mmadụ n'obi ugbo a bu kedu etu a ga-esi ji ozuru ụwa wulite onodu asusu Igbo na Naijiria tumadu n'oge a ubiam na-akpu ndi ala a isi. N'aka nke ọzọ, gini ka a ga-eme na Naijiria iji rite uru niile di na ozuru ụwa na ICT. Olee etu a ga-esi hazie uru ndi a etu di mma iji wulite amumamu asusu Igbo.

Uru Ozuru Ụwa Bara na Naijiria

E nwere otutu ihe kpatara na ndi Naijiria ga-agbariri mbo hu na onodu akụ na ụba ya na nke ndi mba ụwa ndi ọzọ bu otu ihe. Myiri n'udidi a bu ihe na-eme ka akụ na ụba mba na-eto eto. E wezuga

nke a, a ga-enwe ohere ndi ozo di ka onodu nzukorita ahia ibawanye na ichoputa udidi teknuzu ohuru e ji ezisa ozi. Ihe ndi a niile abughi naani na ha ga-eweta otuto onodu aku na uba na mmekorita mmadu na ibe ya, kama na ha ga-akwalitekwo ezi obibi ndu. O buru na a ga-enye amumamu asusu Igbo onodu kwesiri ya na senchuri nke iri abuo na otu anyi no na ya na senchuri ndi ozo ri, ndi Igbo na-amasi aghaghi ime ihe ndi a:

Nkwalite Nzikorita Ozi Foonu

Ndi Igbo aghaghi igbasi mbo ike n'ihe gbasara nkwalite ezi nzikorita ozi e ji foonu ezi maka na ozuru uwa dabeere nnukwu na nzikorita ozi kefoonu. Uzo a ga-esi me nke a bu site n'ime ka onu ahia iji foonu zikorita ozi darue ala kpamkpam di ka o dizi ugbo a na mba 'South Africa na Cote d'Ivoire.' Ulo oru ndi ike di n'aka inye akara nzikorita ozi kwesiri ibawanyekwu n'onuogu ka nzikorita ozi di onu ala kari. Ajayi (2001:7) chetara na n'afu 1996 na ndi Afrika di mmadu otu nari bu naani akara ekwentu abuo ka ha ji ezikorita ozi. Ijee na Amerika, UK na mba ndi ozo di ka ha, a na-etinye ICT n'oru n'ihe niile a na-aru mana o dighi etu ahu na Naijiria bu mba a maara di ka obodo ukwu nke Afrika. Ebe e-mail buzi ihe umuaka n'obodo ndi mepere emepe, mana a bia n'ala anyi, a ka nwere ndi oka nkuzi na-aruo umu ha enyemaka imepere ha ozi ha nwetara na e-mail ha. Nke a ekwesighi ikadi etu a na senchuri nke iri na otu. Mgbe ufodu kwa komputa anaghi edezite Igbo a kuru ka e zipu site na e-mail maka na o bu Bekee ka komputa na-anabata nke oma ebe anyi maara na o nweghi asusu ka ibe ya mma, na komputa kwesiri i na-anabata Igbo na asusu ndi ozo di iche. Ugbo a oru ndi ulo oru MTN na ndi osote ya edozighi anya. Mgbe ufodu i nweta onye i na-achio; mgbe ufodu kwa i gaghi enweta ma ncha. O kwesiri na di ka a maliterela iji Igbo akowara

mmadu ihe n'ulo oru ozi MTN, Etisalat, Airtel, Glo, wdg., na a ga-akwalite nke a ka o ghara ikwusi akwusi.

Nkwalite Njehari Ndi Mmadu

Ebe ozo ozuru uwa putara ihe nke oma bu n'ihe banyere njem na ngaghari ndi mmadu site n'otu ebe gaa ebe ozo. Anyi ga-achoputa na n'oge ugbo a na otutu umu amaala Igbo na-enwe ike ije mba Amerika, Kanada, Frans na UK n'ataghi nnukwu ahuhu n'inweta akwukwo ikike di ka o dibu n'agbata afọ 1970 rue 1990. Otu ihe mere umu Igbo ji enuje obodo mepere emepe ndi ahụ anyi kporo aha n'elu bu n'ih na obodo anyi emepghi ezigbo mmepe. E nweghi akuru ngwa e ji ebi ezi ndu di ka ezi okporo uzo, mmiri onuru, ezi ulo ogwu na ochichi nchigbu ndi Awusa. A choputara na o buru na a ga-enwe ike imeri nsogbu ndi ahụ a kporo aha n'elu, i mara na ndi Igbo nwere ike ihoro inoro be ha ma hu na ha na ndi mba a a kporo aha n'elu ka na-enwe ezi mmekorita na azumahia, aku na uba na kwa n'ihe ndi ozo. Site n'uzo di etu a, a ga-enweta ohere itinye ICT n'oru nke ga-enye aka wulite omumu asusu Igbo.

Uru Azumahia Mba na Mba Bara

Etu ozuru uwa si malite ma gbasaa n'otutu mba bu site na azumahia ha na ndi mba ozo. O bu azumahia bu uzo putakarichara ndi Igbo ji akwalite aku na uba ha, asusu ha na njirimara ha. Etu o sila di, akuru ngwa ndi Igbo ndi Najiri ji azu ahia bu ole na ole ka ka ha di. Mana o kwesiri na ha na ndi mba ozo ga na-azukorita ihe akuru ngwa niile di n'ahia ka uru na-aputa bawanye uba. Nchikota oke niile ndi Igbo na-enweta site azumahia mba na mba na-ada ada ugbo a kworo n'ih oriri onu ahia dola riruru n'elu oji. Ugbo a onye ga-eji ihe ruru nari najira ato na iri ise tupu o nwee ike inwetanwu naani otu mkpuru dola. Site n'agbata 1960 rue 1969, oke ndi Igbo

na-enweta n'ahia ha na-ezije ala ozo di pasent 5.3, ebe oke ha na-enweta na ahia na-atubata atubata di pasent 2.2 (Ajai, 2001; Calamitis, 2016:10). N'agbata afọ 1990 rue 1998, o gbadatawuru na pasent 2.3 na pasent 2.2 maka nzipu na ntubata ahia (Ajai 2001:1).

Ihe kpatara nnukwu odida a gunyere nnukwu ego goomentị na-amanyere ndi ahia maka nzipu na ntubata ngwa ahia, oriri ego nweta isi otu onye na-ari, nnukwu onu o na-ada ikwu ugwo mbulata ma o bu mbuje ahia na kwa ote aka mba na mba na-azukorita ahia. O bu ya kpatara e ji ario goomentị mba Najjiria ka o megharia onodu e ji esonye azumahia mba na mba ka o diri ndi nobu na ya na ndi ka na-abata mfe na onu ala. O buru na goomentị mee nke a, ndi Igbo ga-enwe ohere ha na ndi mba di iche iche i na-azukorita ahia. Nke a ga-eme ka ndi mba ahụ choba etu ha ga-esi mta Igbo. Site n'uzo di etu a, omumu asusu Igbo ga-etowanye maka na ma ewu ma okuko ga-agbakeribe ala imta Igbo. Nke a ga-eme ka anyi kwaa ihe bu Ego Azumahia n'okpuru.

Ego Azumahia (Capital Flow)

Ego azumahia bu nke nwere ike ibia di ka ego e ji azuta ihe n'ahia ma o bu ngwa ahia bu uru ozo di n'ozuru uwa mana Najjiria eritabeghi uru o bu la gbara okpurukpu na ya. Ihe kpatara na Najjiria ebidobeghi nwetebe ego azumahia zuuru ya maka ikwalite onodu aku na uba ya n'ih i enweghi ezi akuru ngwa ndi e ji eleta ndu anya, e nweghi ihe ndi na-akwalite mmepe di ka ezi Bekee, ulo ogwu, ulo ahia ogbara ohuru, odu ugbo elu na ugbo mmiri wdg, ajo ndoro ndoro ochichi, e kpeghi ikpe nkwmoto n'ulo ikpe, wdg. Mgbe e wezugara ogbatauhie ndi a di n'elu n'uso, i mara na ego azumahia ga-amalite isite n'aka fere aka; mgbe ahụ asusu Igbo ga-eso n'otu nnukwu asusu e ji azukorita ahia. Otutu ga-achoz i ka ha jiri ohere ahụ mta asusu Igbo; ma ndi Tivi, Idoma, Awusa, Yoruba, Urobo, wdg. Nke a bu n'ih i na o nweghi

ndi a ga-asị ka ndi Igbo n'ihe gbasara azumahia na Najjiria niile. O buru na nke a gaba n'ihu etu ahụ, i mara na oge ga-abia mgbe a ga na-ekwu maka asusu Igbo n'ebe niile na Najjiria.

Mkpa O Di Iji ICT Na-Amu Asusu Igbo na Najjiria

O bu ihe doro anya na ICT di mkpa n'ogogo agumakwukwo niile e nwere na Najjiria. N'ulo akwukwo, o bughị naani na nkuzi ICT baara ndi nkuzi uru, kama na o bakwuuru ndi oru anaghi akuzi ihe uru ime ka oru odide na ndekwa di mfe. Akurungwa ICT ndi ga-aru nke a gunyere: komputa, igwe nkuputa, igwe mmenwo, owa ozi, wdg. E nwere ike itinye ICT n'oru site n'iji ya kuzi Igbo n'owa ozi maka inweta nzere B.A, M.A. na PhD n'Igbo. O buru na o gaa etu a, i mara na otutu ga-azo ohere ahụ azo igu Igbo na mahadum ndi ji owa ozi agu akwukwo.

Cheta na otu n'ime ihe ederede a na-achosi ike bu ihu na omuma asusu Igbo ga-enye aka kwalite onodu aku na uba, azumahia, ndorondoro na omenala. Ihe a na-ekwu ebe a bu na mgbe aku na uba, azumahia na ndi ozo a kporo aha n'elu gara n'ihu, Igbo nwere ike nye aka kwalitekwuo ha. Mgbe ha na-eto, Igbo n'onwe ya a na-ewu ewu karja. O buru na ozuru uwa nye aka n'ikwalite omumu asusu Igbo, i mara na otutu ga-esite na ya mutakwa omenala na odinala Igbo. Nke a bu n'ihia na Omenala na odinala Igbo di mkpa na onye o bula na-amu Igbo ga-ama ya, maka na o bu site n'omenala ndi a ka e si amata udidi ha, agwa ha, ochicho ha, uche ha na etu ha si ahuta uwa. Ihe ndi a di mkpa maka na i gaghị asi na ima Igbo ma o buru na i maghi ha.

Ihe A Ga-eme Iji Nwee Ike Iji Ozuru Uwa Mee ka Igbo Chawaa

Ọ dị mkpa ka a rụtụ aka n'ụfọdụ ebe a. Nke mbụ na mbụ bụgodị na ọ bughikwa na ozuru uwa na ICT ga-egbo mkpa niile dị n'ịmụ asụsụ Igbo maka agamnihu ya. Ọ dị mkpa ka anyị cheta na ọ bụrụ na ozuru uwa ga-abụnwu akurū ngwa a ga-eji kwalite ọmụmụ asụsụ Igbo, ị mara na a ga-agba mbọ hụ na e wepuru ọchịchị nchigbu. A ga-enwe ikpe nkwumọtọ n'ụlọ ikpe ma hụ na mpụ na aghughọ lara ka naị. Ihe e ji kwuo ya etu a bụ na ọ bụrụ na onọdu ala Najjiria dị mma, e wee nweeri ndị ga-asị ka ha kworo maka ezi onọdu obodo na mmepe malite ịmụ Igbo ebe ọ maara na Igbo nweziri ohere ito n'ọdinihu.

Ndị Igbo n'aka nke ha kwesiri igbasi mbọ ike n'ebe ọ metutara iji ego gbaso ihe gbasara nkwalite asụsụ Igbo site n'ime ka ndị choro ịmụ ya nwee ohere ịgụ akwukwo n'efu. Ndị Chaina nọ ugbo a na Nnamdi Azikiwe di n'Ọka na-akuzi Igbo nke bu usoro ha si enweta ndi na-agu asusu Chaina rue taa. Site n'igba mbọ ndi Mba Chaina, e nwere olileanya na asusu Chaina ga-etokari asusu Bekee na French n'odinihu.

E wezuga aro ndi a di n'elu, akuru ngwa ICT ndi putara ihe a ga-ejinwu mee ka Igbo chawaa bu ndi a:

Uda

Uda bu otu akuru ngwa ICT e nwere ike iji me ka mmadu imuta Igbo di mfe. Tupu e nwee ike itinye uda n'oru, a ga-ebu uzọ menwue ya ka komputa wee nwee ike ighota ihe e nyere ya na nke a turu anya ga-aputa na ya mgbe a choro iji ya kuzi Igbo. Ha di uzọ abuo e si eme ka komputa meputa uda. Nke mbu bu nke a kporo udidi ebili (Waveform form) na udidi egwu (musical Instrument Digital Form). Ọ bụrụ na a choro inweta ihe yiri uda egwu, a ga-eji nke udidi egwu. Mana ọ bụrụ na a choro iji ya na-enweta olu onye

nkuzi na-akuzi ihe naani, a na-eji ụdidi ebili. Ngwa abuo na-eme ka ụda puta ihe bu igwe okwu na igbe okwu.

Vidio

O nweghi etu a ga-esi kwu maka imuta asusu ma e wepu iji vidio me nke a. Igwe ndi eji egosiputa vidio bu komputa, purojekito, na televishon. A na-ebu uzọ tinye ihe a choro iji vidio gosi n'efere egwu tupu e tinye na nke o bua n'ime ndi a kporo aha. Ihe mere vidio ji di mkpa na amumamu asusu Igbo bu na o buru na mmadu echefuo ihe o nuru na nti, o gaghi echefu nke o huru n'anya oso oso. O na-eme ka ura ghara itu ndi a na-akuziri ihe n'ihi na ha ga-enwe nnukwu mmasi i na-esonye ma o buru na enyo ngosi na-egosi ha ihe ha choro achọ

Ozi Mmeghari (Animation)

Nke a bu ime ka ederede di na television, purojekito ma o bu komputa na-ejeghari ejeghari n'akuku niile ebe a na-egosi ya. Ihe kpatara e ji eme ka ozi a na-egosi na-emeghari emeghari bu ka anya na uche onye a na-akuziri ihe di ebe ihe a na-akuziri ya di. Ya bu na o buru na e jiri ozi mmeghari na-akuziri mmadu Igbo, o ga-aka gbado anya ma ghotu ihe a kuzieere ya. Mana a na-achọ udi ozi ahụ mma ka o wee di mma n'anya.

Eserese (Graphics)

Eserese bu ozi e nwere ike iji aka see di ka mmadu, anumanu, ugbo ala, osisi, wdg, ma o bu nke e ji igwe nsechata (digital camerah) sete . Mgbe e setechara ozi ndi a, a na-agbanweghari ya etu komputa ga-esi nabata ya maka idezighari ya etu a ga-esi ji ya kuzi ihe. Ihe eserese ji di mkpa bu na e ji ya egosi ndi amabughi

ihe a na-ekwu maka ya eserese ihe ahụ ka ọ ghara igbazi ya gharị ma ọ bụ nchefu. O na-enyekwa aka n'ime ka nghota dị mfe n'ihi na ike dị n'ihe a hụrụ n'anya karịa nke a n'uru na ntị.

Ederede (Text)

Ederede putara nnukwu ihe n'ebe ọ gbasara iji ICT kuzi asụsụ. Mgbe ụfọdụ, ọ na-abụ e dechaa ihe, a choọ ya mma n'udị ọ ga-abụ onye hụrụ ya, o nweghị ka ọ ghara ile ya anya ugboro abụọ. E nwere ike inye ederede àgbà mara mma; e nwere ike ime ya ka o buwanye ibu; e nwere ike ika ya ihe n'okpuru; e nwere ike ime ya ka ọ gbaa okpuruokpụ; e nwere ike igbabe ya agbabe. Nke ọ bụla a ga-eme nwere ebe kwesiri ya; ọ bughị orụ ihe masiri onye o mee. Ihe e ji eme ka ederede gbaa okpuruokpụ bụ ka a hụ ya anya nke oma. Ihe e ji enye ederede agba bụ iji choọ ya mma. A na-agbabe ederede agbabe iji rụrụ aka pụrụ iche n'ihe a na-ekwu maka ya.

Ngosinowa (websites)

Ngosinowa bụ nnukwu ngwa orụ ICT ozo e nwere ike iji kuzi Igbo na mba ụwa niile. E nwere ike ideputasi otutu mkpuru okwu ndi tara akpu nghota. Mgbe mmadu jere kpaturu gosinowa ebe ọ bụla okwu ndi a digasi, onye ahụ ga-esinwu na ya mụta okwu oheru ma ọ bụ mata ihe okwu gbara okpuruokpụ putara. N'udị gosinowa a, a na-edeputa etu e si emebe mkpuruokwu, nkebiokwu, nkebiahiri, ahiriokwu na ndi ozo. O bughị naani nke ahụ kama na a natughari mkpuruokwu Bekee ụfọdụ n'Igbo ma tugharikwaa mkpuruokwu Igbo ụfọdụ na Bekee maka ndi ga-achọ iji aka ha kuziri onwe ha Igbo na gosinowa.

Uru ozo gosinowa bara na mwulite omumu asusu Igbo bu na a ga-esinwu na ya nye ohere ebe onye ọ bụla na-achọ otu mkpuruokwu ma ọ bụ ozo nwere ike ipi aka nweta ihe ọ na-achọ n'egbughi oge ọ bụla. O bughị ihe mgbagha na ọ buru na e jiri

ngosinowa na-akuzi asusu Igbo na oru diiri ndi nkuzi na umu akwukwo na-amu Igbo ga-adiwanye mfe.

The Akamgba Na-eche Iji Ozuru Uwa/ ICT Kuzi Igbo

1. E Nweghi Mkpuru Edemede Ufodu E ji Ede Igbo

O bu ihe mwute na o bughị na akuru ngwa ICT niile ka a na-ahu mkpuru edemede e nwere ike iji dewaa Igbo isi. Otutu komputa bu naani Bekee ka ha na-anabata kari. Ya kpatara o buru na mmadu kuọ 'otu,' ihe komputa ga-edede bu 'out' maka na o maghi ihe bu otu. Ihe kpara nsogbu a ji di bu na ndi meputara igwe ndi a bu ndi ocha. Ha ruru ha etu o ga-esi daba naani n'asusu nke ha. E nweela obere mgbanwe gbasara nsogbu a n'oge ugbu a n'ihị na a रुपutala nkwaniku/softwee ndi e ji akuputa Igbo ugbu a n'Igbo. Naani otu ihe na-eme bu na o buru na e jiri nkwanamfe Igbo kuputa ihe na komputa nwere ya, i jee choo ka i mepee ya na komputa n' nweghi ya, o ghasaa ihe niile a tara ahuhu ku n'igwe na mbu.

A Maghi Etu E Si Etinye ICT N'Oru

Otu nnukwu ihe iche aka mgba a na-enwe mgbe ufodu bu na ufodu umu akwukwo na ndi nkuzi rue taa amabeghi etu e si etinye ICT n'oru. Ebe i ma na ufodu ndi okankuzi no na mahadum ka na-akpo umu ha ka ha mepeere ha e-mail ha ma ha nweta ozi, marazie ka o ga-adi ndi nkuzi no n'ime obodo ebe okankuzi amaghi etinye ICT n'oru. Ihe ozọ jogburu onwe ya bu na igwe ICT ndi a niile bu n' asusu mbimbija Bekee, Chaina, French, wdg, ka a na-edede ihe niile di na ha; o nwebeghi softwee di n'owa ozi na-enye aka atughari ihe ndi ahụ e dere n'asusu mbimbija n'Igbo.

E Nweghi Ọkụ Latiriki

Otu ngwa mmepe ka na-akọ anyị ka ọ kọgbue bụ ọkụ latiriki. Agwa e metụ a sūnye igwe ọkụ amarala anyị ahụ maka na ọ naghị ahịa ahụ e werela ọkụ na Najirịa. Ọ bụrụkwa na e lee anya, o doro anya na ngwa ICT niile bụ ọkụ latiriki ka e ji agbanye ha tupu ha amalite ọrụ. N'ihị ya mgbe onye nkuzi ga-adị njikere ịkuzi ihe ma ọkụ a ga-eji tīnye projekto ma ọ bụ igwe okwu ma ọ bụ kọmputa adighi, gwazie m ihe onye nkuzi ahụ ga-eme n'oge ahụ.

Nchikọta

E sila n'ederede a mee ka a mata na ozuru ụwa na ICT bụ ngwa ndi e nwere ike iji wuli amumamu na onodu asusu Igbo n'ihị na ha metutara ihe niile a na-eme na ndu a. Ozuru ụwa metutara azuamhia, akụ na ụba, mmekorita mmadu na ibe ya, nzikorita ozi, wdg. A kowara okwu ufodu di ka ụda, vidio, ozi mmeghari, ederede, eserese, wdg. E nwere ike iji ngwa ICT ndi a a guputara wee mee ka amumu na onodu asusu Igbo ka mma. A kpoputasi ihe ndi na-echere iji ICT na ozuru ụwa amu Igbo aka mgba. Ha gunyere amaghi etinye ICT n'oru na e nweghi ezi ngwa mmepe, wdg.

Edensibia

- Ajayi, I. (2001). "What Africans Need to Do to Benefit from Globalization," *Finance Development*, pp. 6-7.
- Aragba-Akpore, S. (1999). "Major Information Technology Events of the Year." *The Gurdian*, Tuesday, January 5, 1999, pp. 21 – 22.
- Banjo, A. (1997). "The Information Technology Revolution." *The Cover*, December 1-7, 1997, pp.1897-1882.

- Calamists, E.A. (2001). “The Need for Stronger Domestic Policies and International Support.” *Finance and Development*, pp. 10-13.
- Daouas, M. (2001). “ Africa Faces Challenges of Globalization.” *Finance and Development*, pp.4-5
- Emmanuel, T.O. (1998). “ Improving the Flow of Information Through the Internate.” Paper Presented at the 33rd Annual Bankers Seminar at the International institute of Tropical Agriculture, Ibadan, December, 7-9.
- Okeh, P.I. (2003).“French Studies in the Era of Globalization and Information Technology” Paper Presented at the 6th Annual Conference of Nigerian University French Teacher Association (NUFTA), Port Harcourt, November 9-13.
- Okonkwo, R. K. (1998). “ The Challenge of Information Technology and Globalization for the Nigerian Financial System.” Paper Presented at the 33rd Annual Banking Seminar. December 7-9.
- Oladiapo, A.O. and Chiemeke, S.C. (200). “Staying Relevant in the 21st Century Globalized information Society,” *Benin Journal of Social Sciences*, pp. 171-173.